

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКИ І ТЕХНОЛОГІЙ**

**ЕКОНОМІЧНЕ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ:
ПРОБЛЕМИ, ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

*Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції
30 березня 2023 року
(за міжнародною участю)*

**Дніпро
2023**

Економічне відродження України: проблеми, виклики, перспективи :
Зб. мат.-лів всеукр. наук.-практ. Інтернет-конфер. 30 березня 2023 р. /
УДУНТ. Дніпро. 2023. 170 с.

Упорядник: Педько А.Б., к.е.н.

Голова оргкомітету конференції:

Довбня С.Б. завідувачка кафедри економіки та підприємництва
ім. Т.Г. Беня, д.е.н., професор

Члени оргкомітету:

Педько А.Б. заступник завідувача кафедри економіки та підприємництва
ім. Т.Г. Беня з наукової роботи, к.е.н., доцент
Ігнашкіна Т.Б. доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
к.е.н.
Семенова Т.В. доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
к.е.н.
Гулик Т.В. доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня,
к.е.н.
Романовський І.Г. доцент кафедри економіки та підприємництва
ім. Т.Г. Беня, к.т.н.
Найдовська А.О. старший викладач кафедри економіки та підприємництва
ім. Т.Г. Беня.

У збірнику містяться матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Економічне відродження України: проблеми, виклики, перспективи», що була проведена 30 березня 2023 року кафедрою економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня Українського державного університету науки і технологій.

Для науковців, викладачів, державних службовців, економістів промислових підприємств та фінансових установ, студентів економічних спеціальностей.

Матеріали учасників конференції друкуються в авторській редакції. За дотримання норм авторського права, достовірність наведених фактичних даних, посилань на джерела, імена та назви відповідає автор матеріалів.

позначене зниженням гостроти конкурентної боротьби на економічному та соціальному поприщах, заміною ще субтильної ринкової економіки на псевдоринкову-квазіадміністративну, прогресуючим обмеженням прав і свобод громадян. На жаль, ці страхи надто реальні і вже знаходять перші підтвердження на свою користь.

Список використаних джерел

1. Білоцерківець В.В., Завгородня О.О., Пимоненко А.Д., Чернишов Ю.О. Стратегічні засади інноваційного розвитку технологічної структури національної економіки України в реаліях Четвертої промислової революції: від прокламацій до імплементації. *Проблеми економіки та політичної економії*. 2019. №2 (9). С. 8-26.
2. Тарасевич В.М., Білоцерківець В.В. Завгородня О.О., Лебедева В.К. та ін. Цифровий вимір інноваційно-інформаційної економіки: монографія. Дніпро. ПМП «Економіка», 2021. 448 с.
3. Digital transformation in the age of COVID. *British Computer Society*. 2021. URL: <https://www.bcs.org/content-hub/digital-transformation-in-the-age-of-covid/>.
4. Diverse digital, the key to economic recovery! *British Computer Society*. 2021. URL: <https://www.bcs.org/content-hub/diverse-digital-the-key-to-economic-recovery/>.
5. Ahuja A., Athey S., Baker A., Budish E., Castillo J., Glennerster, et al. Preparing for a Pandemic : Accelerating Vaccine Availability. *NBER Working Papers*, 2021. No 28492. URL: <https://econpapers.repec.org/paper/nbrnberwo/28492.htm>

**Корогод Н.П., к.пед.н.,
професор кафедри інтелектуальної власності
та управління проєктами,
Український державний університет науки і технологій,
м. Дніпро**

ІННОВАЦІЙНІ ЕКОНОМІЧНО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ УНІВЕРСИТЕТІВ І ПІДПРИЄМСТВ – ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Загально відомо, що ефективна інноваційна діяльність можлива в разі забезпечення необхідних умов, а саме: відповідного фінансування; створення системи спеціальних стимулів для реалізації нововведень; встановлення наукових, юридичних та економічних зв'язків із науковими установами, організаціями, закладами вищої освіти (ЗВО) власної країни та зарубіжжя. На сьогоднішній день більшість підприємств України не є інноваційно активними – вони використовують незначну частину науково-технічних розробок, створених у країні. При цьому науковий потенціал країни вважається досить потужним.

Причин, через які велика кількість технологій, а також об'єктів права інтелектуальної власності, створених, наприклад, в університетах України, не передаються промисловим підприємствам багато. Серед них: кризові явища у вітчизняній та світовій економіці, неврегульованість нормативно-законодавчої бази, відсутність дієвої системи трансферу технологій, а також неефективна взаємодія суб'єктів інноваційного процесу – ЗВО та підприємств.

В умовах стрімкого розвитку науково-технічного прогресу університети багатьох країн світу відіграють найважливішу роль у створенні інноваційних технологій, які впроваджуються на основі трансферу технологій. ЗВО є основними розробниками об'єктів права інтелектуальної власності – винаходів, корисних моделей, промислових зразків, комп'ютерних програм та ін., що є необхідними складовими інноваційних технологій [1].

Водночас, досі невизначеним є механізм функціонування підрозділів з питань інноваційної діяльності й трансферу технологій у державних ЗВО. І навіть, якщо в університетах такі підрозділи створюються, то у більшості підприємств – відсутні. Ця проблема не дозволяє належним чином розвивати взаємовідносини між ЗВО та підприємствами у сфері інноваційної діяльності. Тому на державному рівні необхідно вжити заходів щодо створення й розвитку підрозділів з інноваційної діяльності: офісів трансферу технологій, центрів інновацій та інтелектуальної власності, spin-off і start-up компаній тощо.

Наразі необхідне законодавче врегулювання положень законів України «Про інноваційну діяльність», «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» та спеціальних законів у сфері інтелектуальної власності. Адже трансфер технологій розглядається як основна форма просування інновацій. При цьому створена технологія (за умови її технічної винятковості і затребуваності ринком) набуває комерційної цінності у випадках, якщо підтверджені виняткові (монопольні) права на її використання, і якщо технологія містить ноу-хау, що також є предметом правової охорони, об'єктом інтелектуальної власності.

Важливим засобом трансферу технологій стає міжнародна Інтернет-мережа трансферу технологій, учасником якої стають провідні університети, підприємства та організації. Саме трансфер технологій має бути містком між наукою, що є головним джерелом інновацій, та підприємствами, які впроваджують технології у реальну економіку.

Отже, стратегія управління інноваційною діяльністю повинна передбачати суттєві зміни в організаційній структурі університетів, підприємств і організацій. Основними принципами такої стратегії мають бути наступні ключові моменти:

- створення відділів управління інноваційною діяльністю, трансфером технологій та інтелектуальною власністю;
- підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних до адекватних рішень у сфері управління інноваціями;
- удосконалення процесів комерціалізації інтелектуальної власності й трансферу інноваційних технологій.

Деякі ЗВО здійснюють інноваційну діяльність у співробітництві та за фінансування і залучення інвестицій приватними компаніями, підприємствами.

Тому важливо, щоб було чітко визначено для усіх партнерів права володіння розробленими інноваційними технологіями та їх складовими - інтелектуальною власністю. Розподіл зазначених прав між розробником технології або об'єкту права інтелектуальної власності (найчастіше – це ЗВО) та підприємством регулюються умовами цивільно-правових договорів на виконання науково-дослідних чи дослідно-конструкторських робіт на замовлення підприємств, або ліцензійними договорами. Але подібних договорів укладається не так багато через такі перепони, як неузгодженість в оподаткуванні, відсутність принципових підходів держави до закріплення прав на результати наукових і науково-технічних робіт, що фінансуються за рахунок державного бюджету, недосконалість механізму залучення такої власності в господарський обіг тощо. Як показує досвід, правильно сформована і організована політика в сфері інтелектуальної власності також є важливим чинником активізації інноваційної діяльності, вдосконалення процесів комерціалізації результатів наукової роботи й трансферу технологій.

Охорона й ліцензування прав інтелектуальної власності є одним з загальновизнаних в усьому світі можливим механізмом для трансферу технологій. Інноваційні розробки, створені у ЗВО, дали початок багатьом підприємствам і добавили їм технологічних, конкурентних переваг. Водночас, інноваційна діяльність в університетах також носить пріоритетний характер. При цьому «новизна» розглядається як оформлений результат фундаментальних, прикладних досліджень, розробок чи експериментальних робіт у будь-якій сфері діяльності з метою підвищення її ефективності (відкриття, винахід, патент, технологія, твори науки, літератури, мистецтва, комп'ютерні програми тощо) [2].

Зарубіжний досвід свідчить про актуальність так званих spin-off університетських компаній, які є широко визнаним шляхом комерціалізації результатів, отриманих з університетських наукових досліджень. Spin-off компанії є підприємницькими і ризиковими по відношенню до експлуатації знань, отриманих у державних лабораторіях з метою комерційної вигоди. У випадку проривних і дуже цікавих інноваційних технологій spin-offs компанії можуть бути шляхом, який забезпечує швидку комерціалізацію даної технології. Однак, у досягненні ефективності зазначених процесів важливу роль має двостороння активна взаємодія «університет - підприємство». При цьому може виникнути ряд проблем, пов'язаних з питаннями авторства розробки, розподіленням прибутків між організаторами спільної справи (університетом і підприємством). Нажаль, досі нам бракує вітчизняного досвіду функціонування у ЗВО spin-off підрозділів.

Ідеально стратегія створення інфраструктури для співробітництва «ЗВО - підприємство» повинна включати наступні цілі:

- публічно сформулювати намір уряду по відношенню до того, який інноваційний напрям повинні прийняти університети й підприємства;
- запропонувати законні правила для співробітництва «ЗВО - підприємство», у тому числі щодо управління правами інтелектуальної власності;
- забезпечити фінансовими джерелами, інвестиціями й стимулами для прискорення співробітництва [3].

Таким чином, існує необхідність подальшого вдосконалення та розвитку інноваційної діяльності на рівні держави, організації, підприємства та університету.

Відомо, що розвинені країни успішно використовують трансфер технологій у якості механізму інноваційного процесу для регулювання взаємовідносин між наукою та промисловістю, ефективного використання наукового потенціалу, покращення позиції країн на міжнародному ринку інноваційної продукції, здійснення ринкового підходу на передачу інноваційних розробок у виробництво. А для країн перехідного періоду розвиток трансферу технологій може бути кроком на шляху реструктуризації економіки та переорієнтації її на інноваційний розвиток.

Трансфер технологій це досить складний процес інноваційної діяльності, що включає передачу: патентів на винаходи, технологічної документації, ноу-хау; технологічних відомостей, що супроводжують придбання чи оренду (лізинг) устаткування і машин; інформаційний обмін на конференціях, семінарах, симпозіумах, виставках і т.п.; інжиніринг; організацію спільного виробництва тощо. Він має бути зв'язуючою ланкою між наукою, що є головним джерелом інновацій, та підприємствами, які впроваджують технології у реальну економіку, перетворюючи нові знання у додану вартість та матеріальні блага.

Отже, Україна вже має певні правові засади щодо регулювання інноваційної діяльності й трансферу технологій. Водночас, уряд, який формує політику у сфері інноваційної діяльності, науки і технологій, повинен вживати ефективних заходів щодо створення підприємницького середовища, сприятливого для конкуренції та інновацій, і забезпечувати оптимальне поєднання людських, фінансових та інтелектуальних ресурсів для їх продуктивного використання; пропонувати дієві механізми для фінансування інноваційних розробок на всіх етапах їх реалізації від ідеї до впровадження; забезпечувати правові основи реалізації інноваційних програм. Саме такий підхід дозволить в повному обсязі здійснити інноваційну стратегію розвитку країни [4].

Проголошення країною інноваційного шляху розвитку потребує поглиблення знань та підвищення кваліфікації працівників з питань у сфері інноваційної діяльності, комерціалізації інтелектуальної власності й трансферу технологій. Можливість комерційного використання об'єктів інтелектуальної власності як основного продукту інноваційної діяльності – одна із важливіших умов підвищення мотивації творчої праці. Тому без підготовки висококваліфікованих фахівців успіху у зазначених сферах діяльності не досягти. Серед першочергових завдань на шляху інноваційного розвитку нашої країни має стати підготовка висококваліфікованих фахівців у зазначеній сфері діяльності.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», ВВР, 2006, № 45.
2. Освітній менеджмент: Навчальний посібник /За ред.. Л. Даниленко, Л. Карамушки. – К.: Шкільний світ, 2003. – 400 с.

3. Risaburo Nezu. Technology Transfer, Intellectual Property and effective university-industry partnerships. WIPO publication., no 92BE. www.wipo.int
4. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика. – К.: «Основа», 2005. – 52с.
5. Воротнікова Д.О., Корогод Н.П. Особливості законодавчого регулювання трансферу технологій: Науковий вісник Національного гірничого університету, №2 – Дніпропетровськ, 2013, с. 105-109.

*Ігнашкіна Т.Б., к.е.н.,
доцент кафедри економіки та підприємництва ім. Т.Г. Беня
Хобот А.П., магістрантка,
Український державний університет науки і технологій,
м. Дніпро*

УДОСКОНАЛЕНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Проблема оцінювання інвестиційної привабливості суб'єктів підприємницької діяльності, в тому числі, і промислових підприємств, є і залишається актуальною, оскільки це надає можливість потенційним інвесторам приймати рішення щодо інвестування власного капіталу в той чи інший об'єкт.

На сьогодні не існує єдиного методичного підходу до такого оцінювання. З цією метою нами за основу прийнято «Методику інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій» (1998 р., надалі Методика), запропоновану Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій, в яку на попередньому етапі було внесено низку авторських корективів, які знайшли відображення в публікації [1]. Основні з них такі: уточнення складу груп, за якими здійснюється оцінювання, з відповідними змінами коефіцієнтів значущості цих груп; осучаснення формул розрахунку та умовних позначень конкретних одиничних показників з переглядом їх складу на предмет наявності тісного зв'язку між ними; доцільність отримання проміжних агрегованих оцінок по кожній групі, що дозволяє здійснювати поглиблений аналіз і виявляти найбільш проблемні групи показників, які стримують підвищення інвестиційної привабливості; надання шкали оцінювання для інтерпретації отриманого інтегрального рівня інвестиційної привабливості.

Спираючись на модернізацію Методики, вважаємо, що вона в уточненому вигляді є актуальною й дотепер. Але в умовах сьогодення інвестори звертають увагу не лише на результативність діяльності окремого підприємства, а й на не менш важливі аспекти – економічний та політичний клімат зони його функціонування, ризики, що можуть бути спричиненні знаходженням на тій чи іншій території. Таким чином, виходячи з проведених досліджень, авторами роботи пропонується при оцінці інвестиційної привабливості підприємства здійснювати також оцінку інвестиційної привабливості країни.